

Michael Buhl

Den lukkede bog

Når jeg har valgt at kalde dette afsnit „Den lukkede bog“, er det for at markere, at det, jeg i det følgende vil beskæftige mig med – og som jeg derfor beder min læser samle sin opmærksomhed om – er bogens ydre fremtræden – primært som den opleves af den potentielle køber i boghandelen.

Bøgers udseende – deres omslag, forside, ryg og bagside – har i årenes løb været undergivet væsentlige ændringer. Dette har forbindelse med mange – af hinanden til dels uafhængige – faktorer. Man kan nævne den tekniske udvikling og fremkomsten af nye typer af bøger såsom billigbøger og paperbacks. En afgørende faktor er imidlertid det forhold, at bogtilrettelæggelse i dag er et speciale.

Den gang de fleste skønlitterære bøger udkom med illustrationer af tidens kunstnere, var det ofte en af bogens illustrationer, der var gengivet på bogens forside. Herefter fulgte en udvikling med anvendelse af specielt tegnede forsider – hyppigt udført af en af Danmarks fremragende bladtegnere. Dette afløstes af en periode med flittig brug af fotografier og fotomontage. Efterhånden opstod de professionelle bogtilrettelæggere og bogdesignere, som ethvert større forlag i dag benytter. Det markedsførende element er herved forstærket. Det skal imidlertid på ingen måde underkendes, at de fremtrædende bogdesignere er kunstnere på deres felt.

Enhver forfatter, der har fået sit manuskript antaget til udgivelse på et forlag, ønsker, at hans værk får den størst mulige udbredelse.

Lige så sikkert er det, at det forlag, der har investeret i en udgivelse – det være sig

af en dansk forfatter eller en oversættelse – såvel som den boghandler, der hos forlaget har købt bogen, er interesseret i, at bogen sælges i det størst mulige antal.

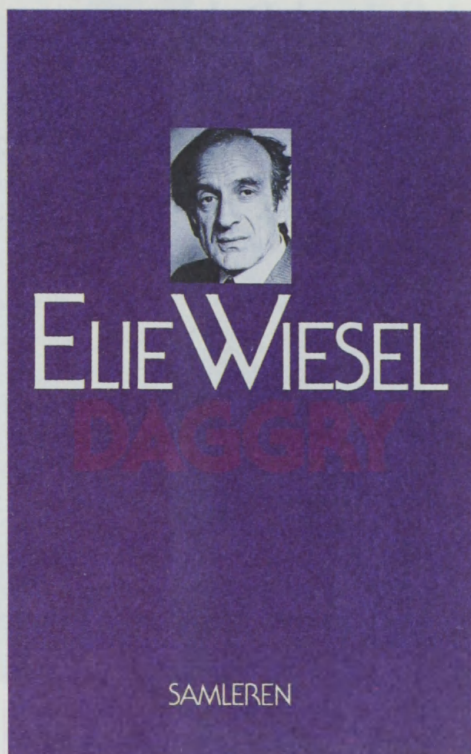
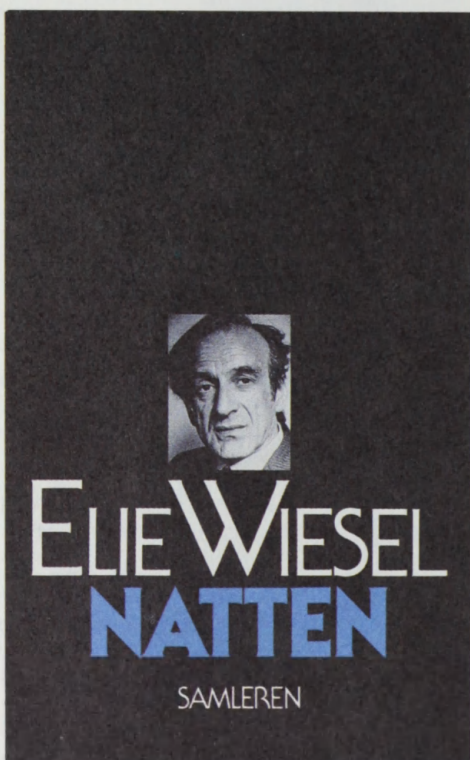
Opfyldelsen af disse rimelige ønsker hos forfatter, forlag og boghandler beror på en række faktorer, hvis indbyrdes vægt vurderes meget forskelligt.

Mange tillægger anmeldelserne i dagspressen den afgørende betydning for bogens gennemslagskraft på markedet. Det er da også ubestrideligt, at såvel den særdeles rosende som den aldeles sønderlemmende anmeldelse kan have betydelig indflydelse på salget – især hvis linien i de toneangivende blade er den samme.

Det er imidlertid – efter mine erfaringer som boghandler – min opfattelse, at anmeldelsernes betydning for bogsalget overvurderes.

Boganmeldelser studeres – og huskes – af branchens folk samt af de litterært engagerede bogkøbere. Hos forbrugerne i almindelighed er virkningen – såvel af den positive som af den negative anmeldelse – normalt af ret kort varighed.

Af blivende betydning, så længe bogen er i handelen, er derimod bogens ydre fremtræden – det vil sige dét, man ser i forlagsannoncerne, i boghandlerens vindue samt på bordene og reolerne i hans butik. Bogomslaget skal opfylde en række – til dels vanskeligt forenelige – funktioner. Det skal virke som blikfang. Men det skal samtidig fremtræde så æstetisk, at køberen kan bevare glæden ved bogens udseende under – og efter – læsningen. Hertil hører også, at der er harmoni mellem omslag og indhold.

Den lukkede bog skal kunne påkalde og fastholde opmærksomheden. Dette gælder især over for den store kreds af boghandlerens kunder, der ikke er målrettede som følge af en anmeldelse eller en personlig anbefaling.

Opnår man ikke kontakt med denne gruppe, opnår bogen ikke det store salg. Det er få brancher, der i samme grad som boghandelen, opsøges af kunder, der først når de befinder sig i forretningen, finder ud af, hvad de vil købe. Dette gælder i høj grad for de kunder, der skal finde en egnet gave. Men også mange af dem, der søger en bog til sig selv, er tvivlrådige. Stort set alle kunder i boghandelen inspireres af de indtryk af bøgerne, de får ved at gå omkring på egen hånd. Impulskøb er andet og mere end køb, man fortryder.

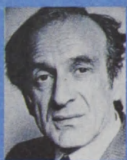
I den moderne boghandel placeres bøgerne i ikke ubetydeligt omfang i reoler, hvor de er frontvendt. Bogens forside bli-

ver derfor oftere end tidligere kundens førsteindtryk af bogen. Omslagets forside skal have den virkning, at kunden inspireres til at tage bogen i hånden. Herefter vil bagside-tekst eller flap-tekst være medvirkende til, om den interesse, omslaget skabte, kan fastholdes, således at beslutning om køb træffes.

Med hensyn til billigbøger, hvor salget i endnu højere grad beror på selvbetjening, gælder det anførte fuldt ud.

Omslagene på engelske og amerikanske pocketbooks er rendyrket salgsembalage uden aspiration til noget kunstnerisk.

Lad mig først opholde mig ved bogens forside. Den skal som nævnt kunne tjene som blikfang med den fysiske afstand, der er mellem bogen og den, der ser den i boghandlerens udstillingsvindue, dels kunne give kunden, der i forretningen er tæt på bogen, den rette appel. I sidstnævnte henseende er der – nu også hos flere danske forlag

ELIE WIESEL DAGEN

SAMLEREN

Tre små fine bøger, der hører sammen. Teksten hæver sig med solen, og farverne harmonerer fint. Der mangler blot en kassette.

Omslagene tilhøje:

Man kan undre sig over, at to forsider, der er så ens i farvevalg og typografi, med en måneds mellemrum fremkommer på hver sit forlag – hver for sig er de ikke dårlige.

– opstået en praksis, hvorefter forsiden ud over forfatternavn og titel med nogle få stikord giver oplysning om, hvad bogen handler om. Det er en værdifuld forbrugerinformation. Ikke mindst fordi bogtitler meget ofte er mere originale – for ikke at sige fortænkte – end oplysende. Ved nye oplag, genudsendelser eller oversættelser er det undertiden citater fra – positive – anmeldelser, der anføres. Dette er selvfølgelig også salgsfremmende omend af en anden karakter.

Forsiden skal være et blikfang – af kvalitet. Men man må ikke overse betydning

Ingmar Bergman Laterna Magica

Lindhardt og Ringhof

Svend Heinild Sangen Glimt fra mit liv Om Visse

Tamara de Limpicka's spændende 30'dame er også flot i 80'erne.

gen af flap- eller bagsidetekst. Her skal kunden kunne hente de for hans beslutning relevante oplysninger om bogen og forfatteren. Dette gælder naturligvis i særdeleshed, hvor kunden er uden forhåndskendskab til forfatteren.

Men for at vende tilbage til den lukkede bog – et par ord om bogens ryg.

Nok udstilles bøger inden for mulighedernes grænser i boghandlerens vindue, nok vises mange bøger med forsiden synlig på borde og specielle reoler. De fleste bøger ses dog rygvendt i reoler såvel i bogladen som hos ejeren. Bogryggen er derfor et afgørende element i det indtryk, man skal få af bogen. Her drejer det sig ikke om blikfang, men om det æstetiske indtryk og – under hele bogens levetid – om hensigtsmæssig orientering. Det er gennem

Et passende omslag, der giver et godt indtryk af indholdet. En god idé.

bogryggen, man skal kunne finde bogen i reolen. Farveeffekt og – i endnu højere grad – typografi må være markant. Mange bøger designs med illustrationer, der går fra forside over bogryg til bagside. Dette kan være af stor virkning, men bogryggens særlige funktion – som ovenfor beskrevet – må ikke glide designeren af minde. Det er hyppigt meget svært for den kunde, der foretrækker at søge på egen hånd i boghandlerens reoler, at finde den bog, han eller hun gerne vil danne sig et indtryk af. Er det for vanskeligt, giver mange op.

Skønlitteratur udgives i dag under mange former. Dette indebærer betydelige variationer i bogomslagene.

Vor tids fremherskende udgivelsesform – såvel ved nyudgivelser som ved paperbacks og billigbøger – er den renskårne

Et pragteksemplar af et typografisk omslag, flot til udstilling og annonce – en rigtig vinder.

Omslaget til højre foroven:

En god måde at anvende typografien som illustration, uden at det går ud over forståelse og balance i teksten.

Omslaget til højre forneden:

„Paperbacks for folk, som kan læse“, hedder serien. Man får chancen med det samme der er rigelig tekst såvel på forside som bagside.

bog med kartonomslag. Til manges beklagelse er den traditionelt hæftede bog, der kræver opsprætning, nok på vej ud af markedet også i Danmark, som det allerede er tilfældet i udlandet. Man vil savne denne omhyggelige og forventningsfyldte syssel.

Den indbundne bog, der som regel fremtræder med et illustreret smudsomslag, vil derimod nok fortsat eksistere inden for det – begrænsede – marked, hvor den har vist sin bærekraft.

ROSINANTE PAPERBACKS FOR FOLK SOM KAN LÆSE ROSINANTE

Anne Marie Ejrnæs Ravnen

»En brun mand. Maria ledte efter en brun mand. Ikke en sort og ikke en hvid, ikke en inder og ikke en araber.«

Det er i Senegal at Maria fra Danmark leder efter sin mand Mark. Hun finder Souleymane og en kærlighed hun ikke har søgt. Hun mister mange af sine fjer, og rystes og forandres dybt af sit vilde møde med Afrika.

Af forfatteren til Som svalen

ROSINANTE PAPERBACKS FOR FOLK SOM KAN LÆSE ROSINANTE

Brandauers sminkede Mefisto-maske lader de færreste i tvivl. Her er en bog-film-bog.

Et af bogkøbere meget påskønnet raffinement er, at illustrationen på smudsomslaget er identisk med illustrationen på selve bogen. Smudsomslaget kan i sådanne tilfælde anvendes efter pålydende.

En ny foreteelse er den indbundne „billigbog“. Denne form anvendes ved bøger, der er „steady-sellers“. Disse udgivelser har interesse som gavebøger i kategorien mellem de efterhånden kostbare nyudgivelser og de traditionelle paperbacks og billigbøger. Det vil forhåbentlig vise sig, at disse bøger også appellerer til den læserkreds, der som bogklubkunder har vænnet sig til indbundne bøger. Denne nye bogtype fremstilles i én produktionsgang med en kraftigt lakeret illustration på forsiden. Bøgerne udgives som serier, der imidlertid kun har

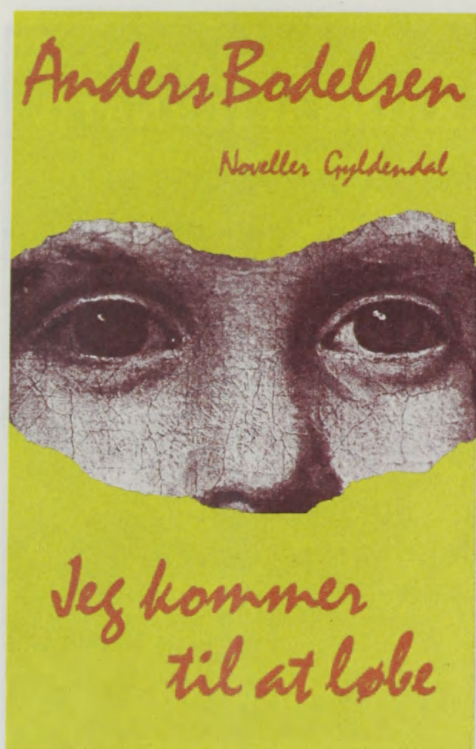

Med dette surrealistiske omslag er der umiddelbar øjenkontakt.

prisen tilfælles – hvorved de i øvrigt ikke adskiller sig fra mange andre serier.

Jeg finder også anledning til at nævne den udvikling, der er sket med hensyn til de lidt mere avancerede paperbacks.

Man kan her tale om en art amerikansering. Den viser sig ved en tiltagende anvendelse af holografi og airbrush. Specielt for de holografisk inspirerede omslag kan man registrere, at vægten lægges på angivelse af forfatternavn og titel frem for en egentlig illustration. Man har om bogomslag sagt, at de skal fungere som en plakat. Dette er for så vidt rigtigt, idet forsiden også skal kunne bruges i brochurer og annoncer. Omslaget skal derfor være hurtigt fængende, og genkendelsen skal melde sig, når man møder bogen, det

Titlen er skrevet, som var det en besked. Øjemasken – som ser den efter én – er et godt blikfang.

Omslaget til højreforoven:

Magritte's billede antyder noget af stilen i Gustavson's roman.

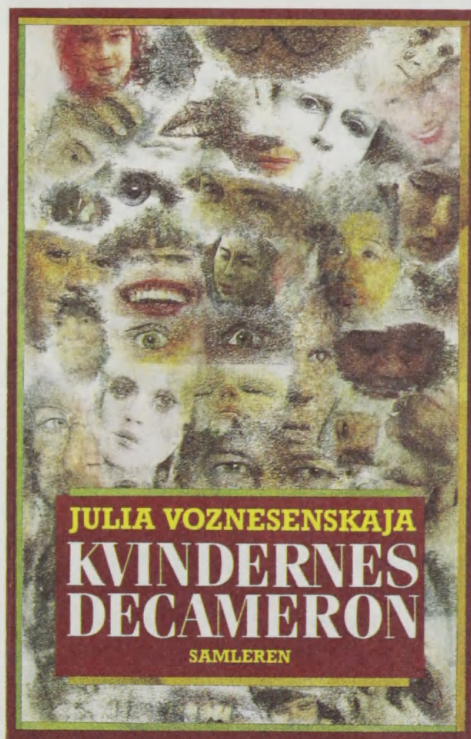
Omslaget til højreforuden:

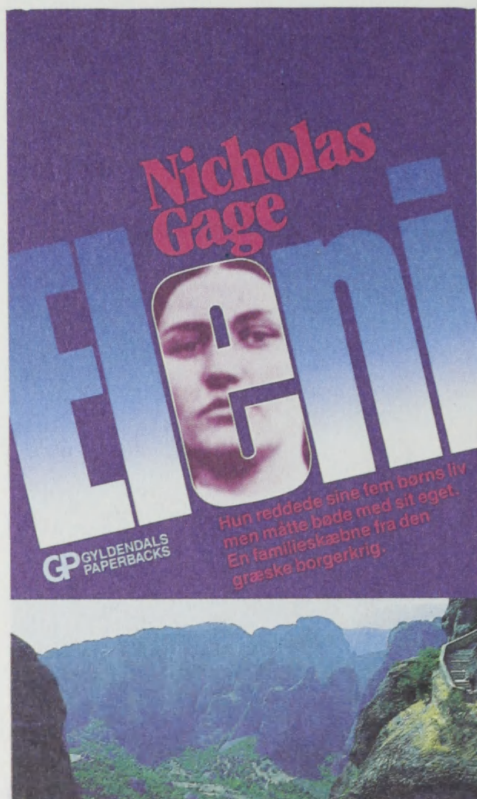
Et lidt forvirret, men meget levende blikfang.

være sig hos boghandleren eller på biblioteket. Omslagets betydning anerkendes nemlig i dag af bibliotekerne. I modsætning til tidligere anvender bibliotekerne nu en indbinding, der gør det muligt at bevare bogens fremtrædelsespræg. En velkendt og salg fremmende effekt anvendes ved bøger, der har været filmatiserede. Man lader forsiden være et billede fra filmen. Der er overraskende mange, der inspireres af en film til at ville læse den bog, filmen er bygget over. Det kan såvel være dem, der nød filmen, som dem, der har hørt om den,

LARS GUSTAFSSON
Bernard Foys
tredie rokade

Roman Lindhardt og Ringhof

Det græske landskab, dokumentarbilledet i teksten er et godt omslag, klar besked, fint illustreret.

Omslaget tilhøjreforoven:

Den kønne pige i bevægelse og den blanke bil er et godt blikfang med atmosfære – et flot, moderne omslag.

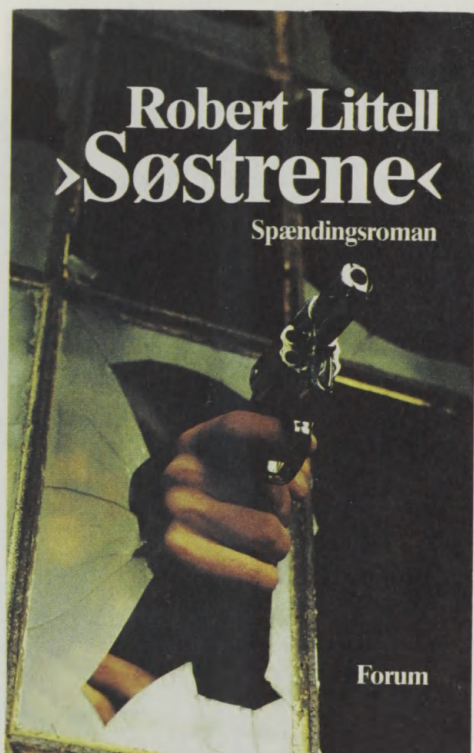
Omslaget tilhøjreforneden:

Når man har læst bogen, er det muligt, at man kan se hvad illustrationen forestiller, men som salgsomslag er den håbløs. Ikke engang forlaget selv benytter omslaget ved annoncering.

men som ikke nåede at se den. Det kan konstateres, at der ofte er en ny læserkreds, man på denne måde kommer i kontakt med.

Mit udgangspunkt for disse bemærkninger om bogomslag i dagens Danmark har helt naturligt været min virksomhed som boghandler. Det er de herigennem høstede erfaringer – på godt og ondt – om

Det er *ikke* noget spændende omslag, men ingen lades i tvivl om, hvilken type bog der er tale om.

Omslaget tilhøjre foroven:

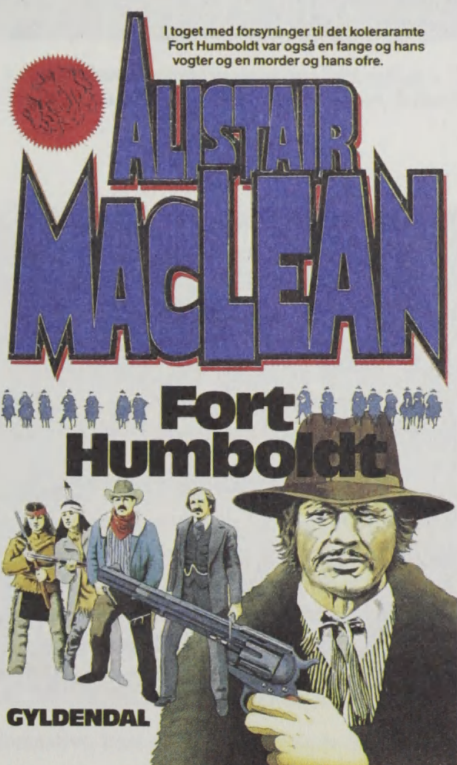
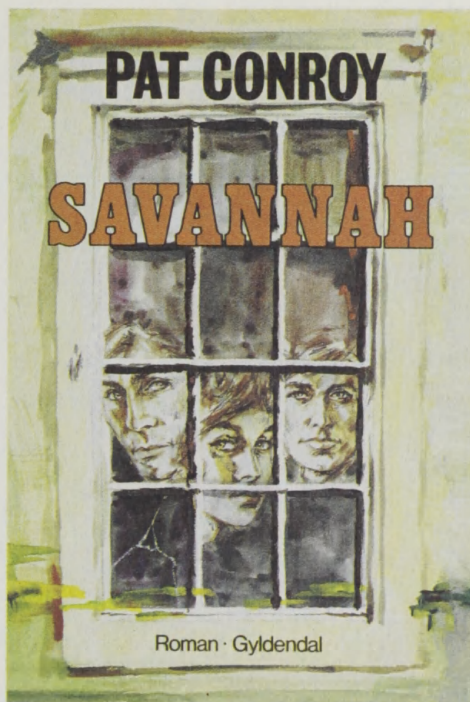
Ikke alle giver sig tid nok til at sætte sig ind i indholdet af en bog. Et 'ugebladsomslag' som dette giver impulser til det forkerte publikum. Indholdet er betydeligt mere litterært, end omslaget antyder.

Omslaget tilhøjre forneden:

Der er kommet en hel serie af disse bøger. Det er navnet og prisen og absolut ikke omslagene, der sælger til dem, der søger den slags litteratur.

bøgers fremtræden, jeg har bestræbt mig for at videregive.

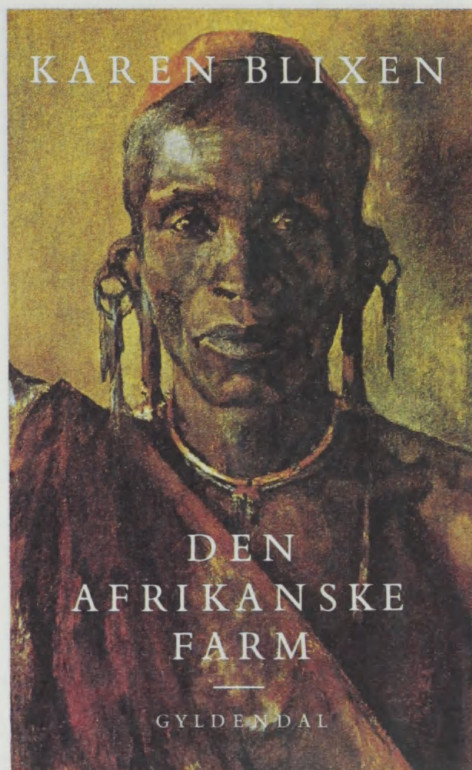
Den lukkede bog skal appellere til den potentielle læser. Den skal vække interesse. Den skal på en slående måde markere bogens indhold og stemning. Men det er ikke nok, at omslaget appellerer. Interessen skal fastholdes. Bogens omslag – forside, flaps og bagside – skal være informativt.

I toget med forsyninger til det koleraramte Fort Humboldt var også en fange og hans vogter og en morder og hans ofre.

Et omslag med megen stemning, i øvrigt identisk med den udenlandske udgave.

En bog, der gennem årene har haft mange omslag. Dette er absolut bogen værdigt.

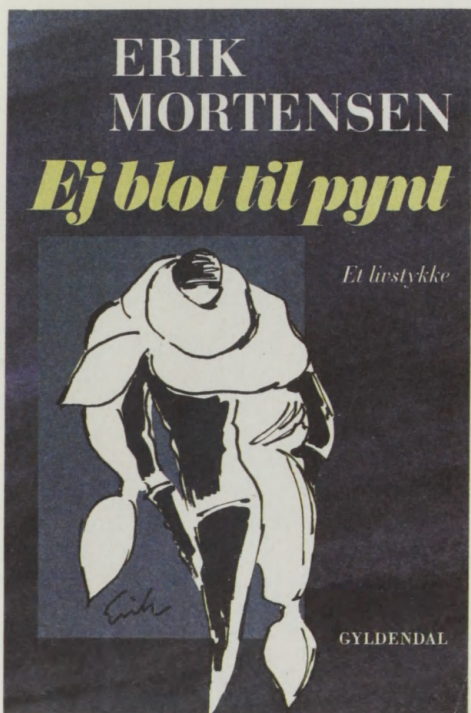
Såvel illustration som tekst skal opfylde alle rimelige krav om sandhed i forhold til indholdet. Den lukkede bog må ikke love noget, der ikke opfyldes under læsningen. I modsat fald skabes der en berettiget irritation, der kan få vidtrækkende konsekvenser. Bogtilrettelæggerne må i det hele taget holde sig for øje, at de ikke designer for hinanden.

Jeg har koncentreret mig om skønlitteraturen. En stor del af det anførte gælder imidlertid også for den meget store del af faglitteraturen, der udgives med – hyppigt meget farvestrålende – illustrerede omslag.

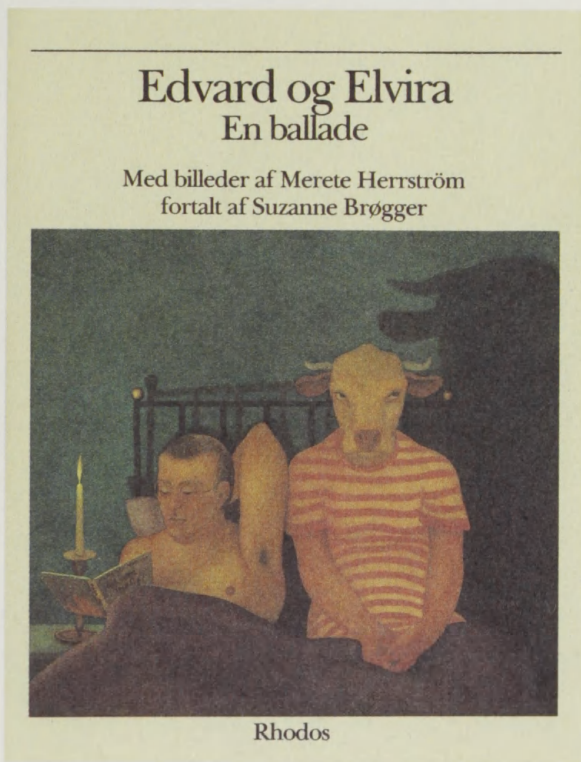
Jeg har beskrevet forholdene, som de er i dag. Bogomslag markerer et tidsbillede.

Meget tyder på, at vi på dette felt netop nu befinder os i en brydningstid, hvor alt prøves: Det grafiske, det typografiske, det tegnede, det holografiske og meget mere. Der er en spændende udvikling i gang. Det kan ikke udelukkes, at mange bogtilrettelæggere og bogdesignere kunne høste værdifulde erfaringer ved i nogle uger at beskæftige sig med bog salg i en boghandel.

Ved således at arbejde i marken ville de ved selvsyn kunne opleve, hvad det publikum, hvis bevågenhed også de bør interessere sig for, lægger vægt på. Adskillige designere ville – sikkert med betydelig overraskelse – konstatere, at deres artistisk set måske spændende design ud fra de her beskrevne kriterier ikke appellerer til dem, der søger for at finde.

Erik Mortensens 'livstykke' med illustration af ham selv demonstrerer tydeligt, hvad det drejer sig om.

Et vellykket, moderne eksempel på samarbejde mellem kunstner og forfatter.

Om SØSTRE OG BRØDRE

Søstre og brødre er forfatteren af det store Livbjergroman Eamle og elskenderne, der som alle andre søstre og brødre er en del af et menneske, der på livet mødt bliver skrevet. Danmark og Danmark som det er, er en del af livet. Søstre og brødre som det er, er en del af livet. Søstre og brødre som det er, er en del af livet. Søstre og brødre som det er, er en del af livet. Søstre og brødre som det er, er en del af livet.

Henriette Lybberg

HJERTER FRI

ROMAN
BIRGITTE
LIVBERG

FORNØJTE OG KØBTE

Om DØTRE OG ELSKERINDER

Døtre og elskerinder er forfatteren af det store Livbjergroman Eamle og elskenderne, der som alle andre døtre og elskerinder er en del af et menneske, der på livet mødt bliver skrevet. Danmark og Danmark som det er, er en del af livet. Døtre og elskerinder som det er, er en del af livet. Døtre og elskerinder som det er, er en del af livet. Døtre og elskerinder som det er, er en del af livet. Døtre og elskerinder som det er, er en del af livet.

Henriette Lybberg

Fint spil mellem titel og omslag. Velkomponeret og informativt, kort og godt – hjerter er trumf.

